

GONDOSKODÓ FIGYELEM – TUDATOSSÁG

Irányelvek a média öngyilkossággal kapcsolatos hírközlésére

Hogyan
előzhetik meg
az Újságírók
az utánzó szándékú
öngyilkossági tetteket?

www.depressziostop.hu

www.magtud.sote.hu

„A Werther-effektus”: Miről is van itt szó?

- Évente mintegy 2500 ember követ el öngyilkosságot Magyarországon. Többen halnak meg ilyen módon, mint közúti balesetben.
- Az öngyilkossági kísérletek száma ennél magasabb, a nem ismert esetek száma vélhetően sokkal magasabb.
- A médiában közölt öngyilkossági esetek példakövető tetteket idézhetnek elő.

„A Werther-hatás”

A médiában bizonyos módon bemutatott suicid esetek kiválthatják az utánzás szándékával elkövetett öngyilkosságokat. A jelenséget a szakirodalom „Werther-effektus”-ként azonosítja. Johann Wolfgang von Goethe „Az ifjú Werther szenvedései” című híres regényének megjelenését követően a főhős példáját követő öngyilkosságok Európa-szerte megismétlődtek. Az öngyilkosságok követték a regény mintáját és modelljét.

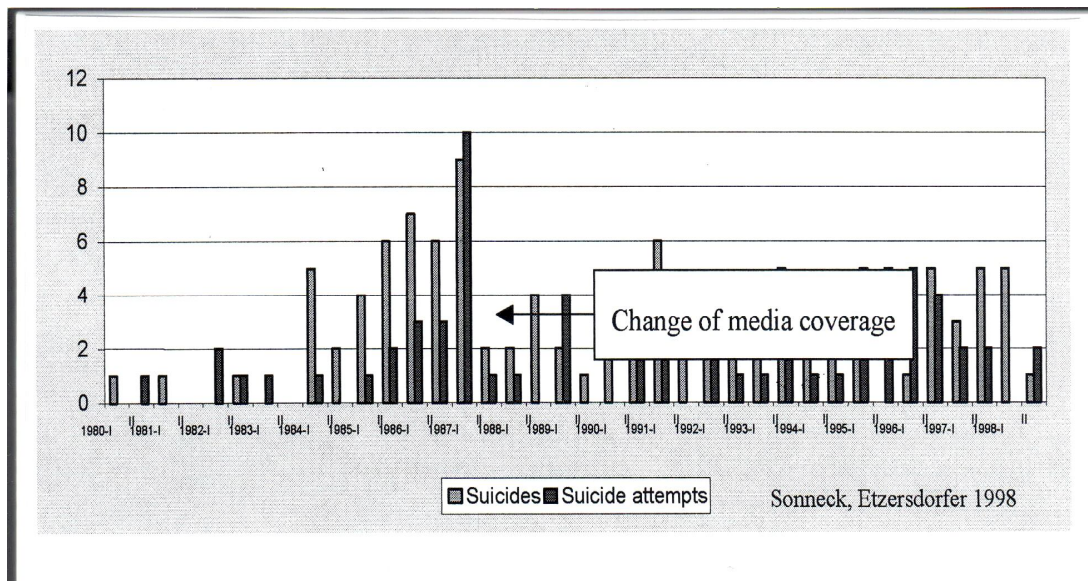
Európában számos országban már felismerték e hatás a jelentőségét, illetve a hozzá kapcsolódó viselkedési anomáliákat. Ezekben az országokban a média számára megalkották az öngyilkosság érzékeny problémakezelési módjára vonatkozó irányelveket illetve ajánlásokat. A németországi Oktatási és Kutatási Minisztérium által támogatott Depresszió és Öngyilkosság Kutatási Hálózat első ízben szándékozik együttműködni az újságírókkal ebben a témában. Az együttműködés fő célja az öngyilkosságok és öngyilkossági kísérletek mérhető csökkentése. Ennek érdekében ajánlások készültek a médiatudósításokkal kapcsolatban. A német minta alapján hazánkban először Miskolcon az OSP¹ program keretében ismertetjük az alábbi irányelveket a helyi média képviselőivel.

Mennyire fontos a „Werther-effektus”?

Az öngyilkosságra hajlamos személyek gyakran behatóan és intenzíven érdeklődnek az önkézzel végetvetett életek, halálesetek iránt. Ebben a kritikus időszakban egy, a televízió vagy egyéb sajtóorgánumban az öngyilkosságról szóló élményszerű tudósítás, nagymértékben befolyásolhatja végleges döntésüket.

Pregnánsan illusztrálja a jelenséget 1984 óta a bécsi metró területén elkövetett öngyilkosságok számának emelkedése, illetve csökkenése. Az 1987-es év közepén Bécsben az újságírók megváltoztatták a média tudósítások módját. A fent említett bécsi öngyilkossági módszert vizsgáló tanulmányok kimutatták, hogy amint diszkrétte és mértéktartóvá vált a médiabeli bemutatás, a metróterületeken elkövetett öngyilkosságok száma 70%-al csökkent, és ezen a szinten lehet tartani azóta i

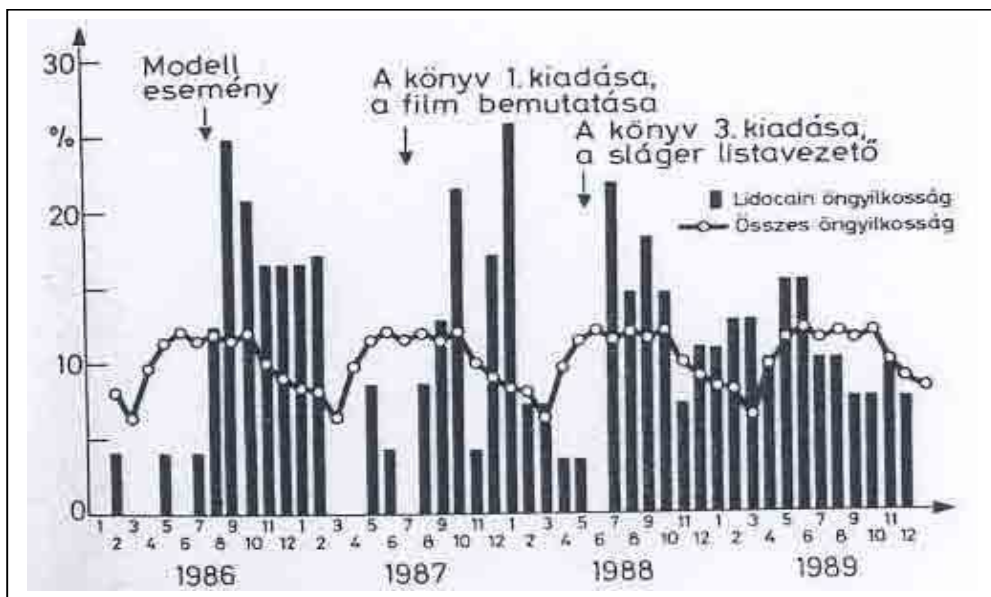
¹ Többszintű akcióprogram a depresszió és az öngyilkosság megelőzésére

Change of media coverage = a hírközlés módjának megváltoztatása
Suicides = öngyilkosságok; *Suicide attempts* = öngyilkossági kísérlet

Közismert Magyarországon Molnár Csilla szépségkirálynő esete. Közel fél évszázad elteltével először 1985-ben volt szépségkirálynő-választás. Az első Miss Hungary, a 17 éves Molnár Csilla egy év múlva Lidocain tablettákkal öngyilkosságot követett el, 1986 júliusában. Öngyilkossága nagy publicitást kapott, hónapokon át egymást követték a rádió és az újságok híradásai életéről, végzetes tettéről. 1987 júniusában könyv jelent meg róla, mely három kiadást ért meg. 1987-ben film készült "Szépleányok" címmel, melyet egy éven át folyamatosan vetítettek, utánjátszó mozikban később is műsoron volt. 1988-ban ismert rockzenészek slágere jelent meg ("Álmodj királynő"), mely 1989-ben hónapokon át a hazai slágerlista élén állt. Fekete Sándor és munkatársai tanulmányukban a magyar szépségkirálynő öngyilkosságának modellhatását elemzik. A cselekményről szóló újsághír, könyv, film és dal megjelenése után a fiatal nők hasonló módon (Lidocain tablettákkal) elkövetett öngyilkossága jelentősen növekedett, miközben a tabletták fogyasztása általában csökken².

² Fekete Sándor dr., Balkó Mácsai Edit dr., Kóczán György dr., Ozsváth Károly dr. és Benkő András dr.: AZ UTÁNZÁS SZEREPE AZ ÖNGYILKOS MAGATARTÁSBAN. Orvosi Hetilap. 1992. Január 5.

Az öngyilkosságok havi ingadozása. A havi szuicidumok átlaga, évenként = 100%

Az alapelv a következő:

Minél hangsúlyosabban jelenik meg az öngyilkosságról szóló tudósítás a médiában, és minél nagyobb annak érzelmi töltete, annál gyakoribbak a példakövető öngyilkossági tettek.

Amennyiben az újságírók a médiatudósításokkal kapcsolatos irányelveket követik, úgy már az első évben megtapasztalhatják, hogy a lakosság körében kevesebb öngyilkosságot követnek el.

Az öngyilkosságok háttérében leggyakrabban a depresszió vagy egyéb mentális betegségek állnak (alkohol és/vagy drog-függés, skizofrénia). Az esetek 80%-ában az öngyilkosságot mentális betegségek előzik meg. Az öngyilkosságról szóló médiatudósítások elsősorban a depresszióban szenvedő betegek öngyilkossági kockázatát növelik. Ezekben az esetekben nyilvánvalóan nem a médiatudósítás az öngyilkosság elsődleges oka, de a betegség kritikus fázisában döntő fontosságú lehet az öngyilkosság előidézésében.

Miben rejlik a veszély?

- azonosulás,
- dicsőítés,
- figyelemfelkeltés, szenzációként való tálalás,
- konkrét instrukciók.

Hogyan segíthetnek az újságírók?

Az utánzás feltétele az azonosulás. Ez a veszély fokozódik, ha:

- a tudósítások, címek, képek és más „szemet szűrő” megjelenítések vonzzák a figyelmet,
- az öngyilkosság, szuicíd kifejezések a főcímben is megjelennek,
- részletekbe menően tárgyalják az öngyilkosság módszerét
- bemutatják, vagy éppenséggel misztifikálják az egyébként könnyen megközelíthető színhelyet
- a társadalmi helyzetet, identitást, indítékokat meghatóan mutatják be
- az öngyilkosságra kedvezően vagy romantikusan tekintenek, esetleg dicsőítik,
- az öngyilkosságra úgy utalnak, mint az egyetlen menekülési lehetőségre,
- az áldozat híres személy, vagy kiváló személyiség.

Az azonosulás veszélyét csökkentheti az, ha:

- az öngyilkosságot úgy mutatják be, mint egy betegség (pl. depresszió) utóhatását, amely egyébként sikeresen kezelhető lett volna,
- alternatív problémamegoldásokat és sikeresen kezelt krízis-helyzeteket mutatnak be,
- megemlítik a segélyvonalakat és a segítségnyújtást,
- szakemberek véleményét és nyilatkozatait is közölik,
- háttér-információt adnak a depresszió betegségről,
- szó esik a segítő foglalkozásúak munkájáról.